

EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHUS
COUR EUROPEENNE DES DROITS DE L'HOMME

VIIENDA OSAKONNA

OSAOTSUS

kaebuse nr 10195/08 VASTUVÕETAVUSE KOHTA

Aleksandr KOROBov ja teised *versus*
Eesti

Euroopa Inimõiguste Kohus (viies osakond), olles 14. septembril 2010 kokku tulnud kojana, kuhu kuuluvad:

esimees Peer Lorenzen,
kohtunikud Renate Jaeger,
Rait Maruste,
Isabelle Berro-Lefèvre,
Mirjana Lazarova Trajkovska,
Zdravka Kalaydjieva,
Ganna Yudkivska,

ja *osakonnasekretär* Claudia Westerdiek,
võttes arvesse eespool nimetatud, 29. veebruaril 2008 esitatud kaebust,
olles pidanud nõu, on teinud järgmise otsuse:

ASJAOLUD

Kaebajateks on seitse Eesti elanikku. Esimene kaebaja, Aleksandr Korobov, on 1959. aastal sündinud Eesti kodanik. Teine kaebaja, Sergei Kovaljov, on 1992. aastal sündinud Eesti kodanik. Kolmas kaebaja, Rostislav Makariev, on 1985. aastal sündinud Vene kodanik. Neljas kaebaja, Gennadi Mihhaidarov, on 1983. aastal sündinud Eesti kodanik. Viies kaebaja, Sergei Petrov, on 1977. aastal sündinud kodakondsuseta isik. Kuues kaebaja, Dmitri Tarasov, on 1981. aastal sündinud Vene kodanik. Seitsmes kaebaja, Valeri Zatvornitski, on 1970. aastal sündinud kodakondsuseta isik. Kõik kaebajad elavad Tallinnas, välja arvatud neljas kaebaja, kes elab Kiviõlis. Kaebajad on etniliselt päritolult venelased. Neid esindavad kohtus ülikooli professorid ja European Human Rights Advocacy Centre (London) juristid B. Bowring ja P. Leach.

Kohtuasja asjaolud

Kohtuasja asjaolud, nagu kaebajad need esitasid, saab kokku võtta järgmiselt.

1. Kohtuasja taust

Pronkssõduri monument, esialgne nimetus: „Tallinna vabastajate monument“, avati ametlikult 22. septembril 1947, mis on nõukogude Punaarmee Tallinna tungimise kolmas aastapäev. Monument püstitati Tõnismäele, Tallinna kesklinna, väikese matmispaiga kohale, kuhu olid aprillil 1945. aastal maetud ümber nõukogude sõdurite säilmed. Monument kujutas endast kivist taustal seisvat sõdurit, kes kandis Teise Maailmasõja aegse Punaarmee vormi.

2004. aastast alates sagesid nõuded pronkssõduri eemaldamiseks või ümberpaigutamiseks. Samaaegselt, 22. septembril (Punaarmee 1944. aastal Tallinna jõudmise aastapäeval) ja 9. mail (Teise Maailmasõja nõukogude võidupäeval), kogunes monumendi juurde rahvahulk, kes koosnes peamiselt vene keele rääkijatest, sealhulgas sõjaveteranidest ja noortest. Alates eelkõige 2006. aastast on monumendi ümbruses leidnud aset mitmed kokkupõrked, mida politsei on suutnud kontrolli all hoida. Mõnikord pritsiti monumenti värviga.

2007. aasta alguses võttis Riigikogu vastu sõjahaudade kaitse seaduse, mis sätestas säilmete ümbermatmise ja monumentide ümberpaigutamise, kui sõjahaud asub ebasobivas kohas. Pronkssõdur oli 4. märtsi 2007. aasta parlamendivalimiste valimiskampania põhiteema.

26. aprilli 2007 õhtul sundisid politseijõud monumendi kaitsjad lahkuma väljakult, kus pronkssõdur paiknes, ning kõnealune piirkond eraldati. Monumendi ja väljakaevamist ootavate nõukogude sõdurite säilmete haudade kohale püstitati suur telk. 26. aprilli 2007 õhtuks oli Tõnismäele kogunenud suur hulk peamiselt vene keelt rääkivaid inimesi, kes väljendasid oma rahulolematust valitsuse tegevuse suhtes. Hüüdes „Häbi!“ ja „Fašistid!“, keeldusid nad politsei korraldustele allumast ja mõned neist püüdsid politseitõkkest läbi tungida. Inimhulk muutus järjest vägivaldsemaks ja hakkas politsei pihta loopima kive ja tühje pudeleid. Politsei sundis protestijad Tõnismäelt lahkuma. Seejärel hakkas rahvahulk toime panema vandalismiakte ja rüüstama ümbruskonna tänavatel asuvaid kauplusi ja hooneid. Toimusid kokkupõrked politseiga, kes kasutas vastuseks kumminuiasid, kummikuule ja plastikust käeraudu. Suur hulk inimesi peeti kinni. Mõne allika kohaselt oli umbes kolmandik kinnipeetutest Eesti rahvusest; ka rüüstamistes ja vargustes süüdistatavate hulgas leidis eestlasi.

27. aprilli 2007 varahommikul langetas valitsus otsuse monument Tõnismäelt ära viia ning mõni päev hiljem püstitati see uuesti sõjaväekalmistule. 27. aprilli õhtul naasid protestijad Tõnismäele. Politsei eraldas ala uuesti ja teostas kinnipidamisi seekord monumendi algse asupaiga laiemas ümbruses. Rahutused ja vandalismiaktid jätkusid ka teisel ööl. Ehkki protestideks luba puudus, ei olnud kesklinna minek ametlikult keelatud. 27. aprillil 2007 palus valitsus siiski massimeedia vahendusel ja e-posti aadressidele ja mobiiltelefonidele saadetud sõnumites inimestel koju jääda.

Kaebajate poolt osutatud ametlike allikate kohaselt vahistati kokku üle 1,160 inimese (kellest 500 olid eesti kodanikud, umbes 100 vene kodanikud ja rohkem kui 300 kodakondsuseta isikud). Üks inimene pussitati surnuks ja 156 said vigastada (kaasa arvatud kakskümmend üheksa politseinikku). Politsei registreeris 148 vandalismiakti. 18. maiks 2007 olid ametiisikud alustanud kuuskümmend viis kriminaalasja 300 kahtlustatava suhtes, peamiselt seoses avaliku korra raske rikkumise ja riigiesindajate seaduslike korralduste eiramisega.

2. Kaebajate kinnipidamine

(a) Esimene kaebaja

Esimene kaebaja peeti kinni 27. aprillil 2007 kell 23.30 kesklinnas Viru tänaval. Politseinikud surusid kaebaja maha ja sundisid teda lamama näoga vastu tänavat, kus oli palju klaasikilde. Ta pandi käeraudadesse ja viidi sadama (D-terminali) laohoonesse. Kaebaja sõnutsi

keeldusid politseiametnikud talle ütlema, kuhu ta viiakse ega teatanud ühtki kinnipidamise põhjust.

28. aprilli 2007 kella 01.00 ajal peeti D-terminalis, laohoones mõõtmega 19 meetrit korda 6 meetrit, kinni umbes 350 inimest. Kaebajal kästi kükitada näoga seina poole.

Esimene kaebaja väitis, et kinnipeetavad, kes püüdsid püsti tõusta, kuna nende jalad olid muutunud kangeks, või protesti märgiks, suruti vastu maad, neid löödi kumminuiadega ja peksti. Kaebajat löödi nii kõvasti, et ta kukkus põrandale. Kaebajat peksti korduvalt kumminuiadega ja kõvasid saapaid kandvad politseiametnikud löid teda kõhtu.

2. mail 2007 väljastatud ja esimese kaebaja poolt esitatud arstliku hinnangu kohaselt diagnoositi kaebajal vaagna põrutus parempoolses nimme-ristluupiirkonnas. Arstlik hinnang esitati samuti riigi ametiasutustele kaebaja esitatud kuriteoteate tõendamiseks (vt allpool). Kaebaja esitas inimõiguste kohtule ka Zh. poolt 28. mail 2008 koostatud kirjaliku tunnistuse nende kinnipidamise ja kinnihoidmise kohta.

Politsei võttis esimese kaebaja isikuandmed ja vabastas ta süüdistust esitamata kell 04.00 28. aprillil 2007. Kaebaja kinnipidamise kohta teavet ei antud, kaebajale ei selgitatud tema õigusi ja talle ei antud kinnipidamise kohta ühtki ametlikku dokumenti.

(b) Teine kaebaja

Teise kaebaja, kes oli käesoleva kohtuasja asjaolude esinemise ajal alaealine, väitel vahistati ta 27. aprillil 2007 kell 19.30 Tuukri tänaval. Pärast seda, kui ta oli pealt näinud, kuidas peeti kinni kolm umbes 15-16-aastast isikut, kes käisid tänaval temast eespool, kohkus teine kaebaja ja püüdis ära joosta, ent püüti kinni politseiniku poolt, kes lükkas ta pikali, surus vastu maad ja sidus ta käed plastikrihmadega kinni. Ta viidi bussiga D-terminali, ilma et talle oleks teatatud tema vahistamise põhjust või tal oleks lubatud emale helistada. Umbes kolm tundi hiljem küsiti tema käest tema vanust, ning seejärel võeti talt käeraud ära. Sellest hoolimata kulus veel kaks tundi enne, kui politseiametnikud helistasid tema emale, kes töötas öises vahetuses ning seetõttu ei saanud talle järele tulla. Kaebaja viidi koju 28. aprilli 2007 hommikul kell 04.00.

(c) Kolmas kaebaja

Kolmanda kaebaja andmetel vahistati ta 27. aprillil 2007 kell 02.00 hommikul Viru tänava ja Pärnu tänava nurgal, teel koju pärast kohtumist oma tüdruksõbraga. Politseinikud lähenesid kaebajale ja käskisid tal maha heita. Kaebajat tõugati nii kõvasti, et ta vigastas lõuga ning, ehkki ta ei osutanud mingit vastupanu, pandi talle käeraud nii kõvasti, et kaebaja käed muutusid koheselt kangeks. Ühele politseinikest ei meeldinud, kuidas kaebaja maas lamas ning ta lõi teda kaks korda kõvade saabastega. Kolmanda kaebaja ema poolt inimõiguste kohtule esitatud, 4. juulil 2008. aastal koostatud kirjaliku avalduse kohaselt olid kaebaja jalal muljumisjäljed, tema lõual olid vigastused ja randmetel käeraudade tõttu tekkinud punased jäljed.

Kolmas kaebaja väitis, et iga kord, kui ta püüdis politseiametnikega rääkida, vastati talle teda ja tema inimvääriskust alandavate vandesõnadega ja teda peksti kõvasti. 27. aprillil 2007 kell 03.00 hommikul viidi kaebaja Rahumäe arestimajja. Ta otsiti läbi ning ilma et teda oleks tema õigustest teavitatud või lubatud tal helistada, paigutati kaebaja neljale inimesele ette nähtud kambrisse, kus viibis peagi kakskümmend inimest.

27. aprilli 2007 õhtul kohtus kaebaja uurijaga, kes teavitas kaebajat sellest, et teda kahtlustatakse avaliku korra raskes rikkumises ja kuulab ta üle. Ülekuulamine toimus eesti keeles ilma tõlgita. Kaebaja vabastati kell 22.47.

12. oktoobril 2007 lõpetati kaebaja suhtes alustatud kriminaalmenetlus, kuna ei tuvastatud ühtki süütegu.

(d) Neljas kaebaja

Neljanda kaebaja ütluste kohaselt vaatas ta 27. aprillil 2007 pealt Kaarli puiesteel toimuvat protestiaktsiooni. Kell 22.30 hakkasid politseinikud rahvahulka kummikuulidega tulistama. Üks kuulidest tabas neljanda kaebaja paremat käsivart. Seejärel löödi teda pähe ühe või kahe kumminuiaga, mis tekitas raske haava. Seejärel löödi teda vastu põlve, mille tagajärjel kaebaja kukkus maha. Tema käed seoti kinni ja ta lükati autosse. Tal ei lubatud helistada ega teavitatud teda tema õigustest ega kinnipidamise põhjustest. Kaebaja palved saada esmaabi jäeti tähelepanuta. Kaebaja viidi D-terminali, kus ta hakkas teadvust kaotama. Alles nüüd seoti ta pea kinni. Kui ta hakkas end halvemini tundma, vaatas meditsiiniõde ta läbi ning soovitas kaebaja haiglasse toimetada. Kohtule esitatud arstliku hinnangu kohaselt jõudis kaebaja haiglasse 27. aprillil 2007 kell 23.30. Kaebajal diagnoositi hematoom koljul. Arstlik hinnang esitati ka riigi ametiasutustele neljanda kaebaja kuriteoteate tõendamiseks (vaata allpool).

(e) Viies kaebaja

Viienda kaebaja väidetel viibis ta koos mõne sõbraga Harju mäe lähedal 27. aprillil 2007 kell 21.30, kui teda äkitselt ründasid politseinikud. Kaebaja suruti vastu maad ja kolm politseinikku hakkasid teda kumminuiade ja saabastega pähe lööma. Kui kaebaja püüdis oma pead käega kaitsta, murti tema käeluu. Kaebaja viidi D-terminali ja tal kästi maha kükitada, ilma et tal oleks lubatud püsti tõusta. Kaebaja ütluste kohaselt peksti kõvasti neid kinnipeetavaid, kes üritasid püsti tõusta. Ehkki viies kaebaja kaebas valu üle oma käsivarres, ei osutatud talle mingisugust arstiabi. Talle ei selgitatud tema kinnipidamise põhjusi, samuti ei lubatud tal helistada ega tutvustatud talle tema õigusi. Kaebaja vabastati järgmise päeva hommikul kell 05.30.

Kohtule esitatud arstliku hinnangu kohaselt jõudis kaebaja haiglasse 28. aprillil 2007 kell 12.26 ja tal diagnoositi küünarluu murd. Arstlik hinnang esitati samuti riigiametiasutustele kaebaja kuriteoteate tõendamiseks (vaata allpool).

Viies kaebaja esitas inimõiguste kohtule samuti 2. juunist 2008 pärinevad Z. Ja K. kirjalikud ütlused, kus kirjeldatakse kaebaja kinnipidamise asjaolusid ja politseinike poolt kaebaja suhtes toime pandud vägivalda.

(f) Kuues kaebaja

27. aprillil 2007 pärast kella 18.00 läksid kuues kaebaja ja tema naine vaatama, mis toimub Pronkssõduri juures, kavatsusega teha fotosid perekonnaalbumi jaoks. Kell 23.00, kui politsei hakkas rahvahulga laialiajamiseks kasutama kumminuiasid, gaasi ja granaate, otsustasid kaebaja ja tema naine koju minna. Teel koju, 28. aprillil 2007 kell 00.40, nägid kaebaja ja tema naine kahte meest kaklemas teisel pool Väike-Karja tänavat. Kuues kaebaja peatus, et kaklus lõpetada, ja tema naine läks koju. Kaklus lõppes kaebajapoolse sekkumiseta ja ta jätkas koduteed. Siis ühines ta neljast inimesest koosneva grupiga, kes palus politseil lubada neil minna koju Pärnu mnt kaudu, et pääseda eemale Väike-Karja tänaval toimuvatest kaklustest ja rüüstamistest. Politsei käskis neil siiski minna Väike-Karja tänav kaudu. Kaebaja sõnul hakkasid politseinikud seejärel neile umbes viisteist või kakkümmend minutit hiljem kumminuiasid viibutades lähenema, samal ajal hakkas teine rühm politseinikke neid teisest küljest ründama. Kuues kaebaja ja teised isikud sunniti seisma näoga vastu majaseina ja neid peksti jalgadesse ning tõugati, ehkki

keegi neist ei osutanud vahistamisele vastupanu. Nad seoti plastikrihmadega üksteise külge ja pandi käeraudadesse. Nende kinnipidamise põhjuseid ei selgitatud. Kui nad maas istusid, löid ja tõukasid politseinikud neid. Seejärel registreeriti nende isikuandmed. Kuuendal kaebajal ei lubatud plastikrihmu lõdvendada, ehkki need põhjustasid talle suurt valu. Umbes kaks tundi hiljem jõudis kohale auto ning kaebaja ja teised isikud viidi Rahumäe arestimajja. Kuues kaebaja otsiti läbi ja paigutati koos seitsmeteistkümne kinnipeetuga neljale inimesele ette nähtud kambrisse.

Arestikambris olles tundis kuues kaebaja tugevat maovalu. Kaebajat kutsuti läbi vaatama arst, kes andis talle ravimit. Arst mainis ebaviisakalt, et kaebaja peaks jooma vähem alkoholi, ehkki kaebaja ei olnud üldse joonud. Kui kaebajal esinesid hiljem uued maovalu puhangud, arst ei tulnud, hoolimata kaebaja palvetest.

Kuues kaebaja esitas inimõiguste kohtule arstlikud hinnangud, mille kohaselt diagnoositi tal 2005. aastal kaksteistsõrmiksoole haavand, mida raviti veel detsembris 2007. aastal. Arstlik hinnang esitati samuti riigi ametiasutustele kaebaja kuriteoteate tõendamiseks (vaata allpool).

28. aprilli 2007 õhtul kuulati kaebaja üle kahtlustatavana avaliku korra raskes rikkumises. Ehkki kaebajale pakuti riigi poolt määratud kaitsjat, ei selgitatud talle tema seisundit ega advokaadi vajalikkust. Lisaks veenis politseiurija teda advokaadi abist keelduma, öeldes, et ta mõistetakse kohtus õigeks. Seega keeldus kuues kaebaja advokaadi teenuste kasutamisest. Kaebaja vabastati umbes tunni aja pärast. 1. oktoobril 2007, olles kuuenda kaebaja uuesti üle kuulanud, lõpetas politsei tema suhtes alustatud kriminaalmenetluse, kuna ei tuvastatud ühtki süütegu.

(g) Seitsmes kaebaja

Seitsmes kaebaja vahistati 28. aprillil 2007 kell 23.00, kui ta jalutas bussipeatuse poole. Kaebaja ütluse kohaselt lähenes talle politseinik, kes palus näha tema isikut tõendavaid dokumente. Kui seitsmes kaebaja neid dokumente näitas, siis palus politseinik kaebajal täpsustada oma kodakondsust. Kui seitsmes kaebaja küsis, miks see oluline on, vastas politseinik: „Sa näed seda kohe,“ ja sidus kaebaja käed teibiga kokku. Kaebaja viidi politseiautoga kohtumajja. Seal sunniti kaebaja seisma näoga vastu seina ja kui ta püüdis liigutada, siis tõukasid politseinikud teda, põhjustades kaebajale raske peavigastuse, kui ta põrandale kukkus. Politseitöötajad löid kaebajat korduvalt pähe ja üks politseinik lõi teda suguelunditesse. Politseitöötajad tõmbasid kaebaja jalgu erinevas suunas, istusid tema peale ja karjusid tema peale. Poole tunni pärast viidi kaebaja arestikambrisse, kus ta veetis öö. Talle ei tutvustatud talle tema õigusi, ka ei lubatud tal helistada. Kaebaja vabastati 29. aprillil 2007 kell 06.00 hommikul. Kui kaebaja küsis, miks teda kinni peeti, siis vastati talle ainult seda, et ta ei oleks tohtinud oma kodust lahkuda enne 9. maid.

29. aprillil 2007 kell 06:45 koostatud ja seitsmenda kaebaja poolt esitatud arstlikust hinnangust ilmneb, et kaebajal diagnoositi marrastus paremal näopoolel ja väike marrastus otsmikul. Kaebaja kurtis samuti tugevat valu oma paremas reies, ent seal ei olnud traumajälgi. Arstlik hinnang esitati samuti riigi ametiasutustele kaebaja kuriteoteate tõendamiseks (vaata allpool). Kaebaja esitas inimõiguste kohtule ka R. poolt 29. mail 2008 koostatud kirjaliku tunnistuse nende kinnipidamise ja kinnihoidmise asjaolude kohta.

Politseinik J.R. poolt 29. aprillil 2007 koostatud väärteoprotokolli kohaselt oli kaebaja 28. aprillil 2007 kell 22.30 avalikus kohas (Tammsaare pargis) karjunud ja ropendanud ning häirinud teisi inimesi. Sellega oli ta toime pannud avaliku korra rikkumise. Väärteoprotokollis viidatakse eraldi tunnistaja ülekuulamise protokollile (mida inimõiguste kohtule ei esitatud) ja

see kannab seitsmenda kaebaja allkirja tema märkuse kõrval, mille kohaselt ta on eespool nimetatud protokolliga tutvunud, ent ei nõustu selles esitatud väidetega.

3. Kaebajate kuriteoteed

Kõik kaebajad esitasid pärast eespool kirjeldatud sündmusi individuaalsed kuriteoteed, väites, et neilt võeti vabadus ebaseaduslikult ja kaevates, et nende suhtes kasutati vägivalda. Esimene, neljas, viies, kuues ja seitsmes kaebaja esitasid oma väidete tõendamiseks arstlikud hinnangud. Viies kaebaja esitas Z. ja K., kui isikute, kes võivad tema kinnipidamise kohta ütlusi anda, nimed ja isikuandmed. Seitsmes kaebaja viitas R.-le kui tunnistajale. Neljas kaebaja lisis täiendavalt oma Tallinna Ringkonnakohtule esitatud kaebusele videosalvestuse kinnipidamisest.

Põhja Ringkonnaprokuratuur keeldus kriminaalmenetlusi alustamast, olles arvamusel, et kaebajate kinnipidamine ja politsei poolt jõu ja erivahendite kasutamine olid seaduslikud.

Kaebajad esitasid edasikaebuse Riigiprokuratuurile, kes jättis nende kaebused rahuldamata, rõhutades, et kriminaalmenetlus alustatakse üksnes juhul, kui süüteo toimepanemise kohta on piisavalt teavet. Prokuratuur märkis, et protestiaktisiooni käigus visati politseinike pihta kive ja pudeleid ning toimusid vägivaldsed rüüstamised ja lõhkumised, mille käigus said viga ka protestis osalenud ise. Seega ei piisa üksnes kaebajate väidetest nende vigastuste saamise asjaolude kohta, et tekiks põhjuslik seos väidetavate vägivaldaaktide ja nende tagajärgede kohta. Lisaks oli politseinikel luba sunnimeetmete kasutamiseks ja süütegude toimepanemises kahtlustatavate isikute kinnipidamiseks, ent kaebajad ei allunud korrakaitseametnike korraldustele lahkuda keelatud ja vägivaldse rahvakogunemise paigast. Kaebajate suhtes rakendatud meetmed olid kohased ning kaebajate kaebuste alusel ei ole võimalik tuvastada süüteotunnuseid.

Kaebajad kaebasid keeldumise alustada kriminaalmenetlust edasi Tallinna Ringkonnakohtusse. Kohus jättis eespool nimetatud kaebused rahuldamata, nõustudes prokuratuuri järeldusega, et politseinike tegude ja kaebajate vigastuste vahel ei ole võimalik tuvastada ühest põhjuslikku seost. Kohus oli arvamusel, et politsei poolt jõu kasutamine oli seaduslik ning puuduvad tõendid selle kohta, et jõu kasutamine oleks olnud ülemäärane. Väidetavalt ebaseadusliku vabaduse võtmise kohta märkis kohus, et põhiseaduse § 20 kohaselt võib isikult võtta vabaduse kuriteo ärahoidmiseks või tema pakkumineku vältimiseks. Ringkonnakohtu sellistes asjades tehtud lahend edasikaebamisele ei kuulu.

KAEBUSED

1. Kaebajad kaebasid, et neid väärkoheldi nende kinnipidamise ja kinnihoidmise ajal. Nad väitsid samuti, et ametiasutused ei uurinud ühtegi nende kaebust tõhusalt. Nad tuginesid konventsiooni artiklitele 3 ja 13.

2. Kaebajad kaebasid veel konventsiooni artiklile 5 tuginedes, et neilt vabaduse võtmine oli ebaseaduslik ja omavoliline. Vabaduse võtmine ei olnud õigustatud ühelgi konventsiooni artikli 5 lõikes 1 sätestatud alusel ning oli riigisisese õigusega vastuolus. Ametiasutustel puudus mõistlik alus, et kahtlustada kaebajaid süüteo toimepanemises, ka ei saanud vabaduse võtmist pidada vajalikuks eesmärgil, et takistada kaebajatel süüteo toimepanemist.

Kaebajad väitsid, konventsiooni artikli 5 lõike 2 rikkumist põhjusel, et ühtki kaebajat ei teavitatud viivitamata nende vahistamise põhjustest või nende vastu esitatud süüdistustest. Ehkki

kolmandat ja kuuendat kaebajat teavitati lõpuks nende vastu esitatud süüdistustest, toimus see alles mõni tund pärast nende kinnipidamist.

Võttes arvesse eespool viidatud artikli 5 rikkumisi, nõudsid kaebajad artikli 5 lõike 5 alusel õigust nõuda hüvitist.

3. Kolmas ja kuues kaebaja kaebasid nende konventsiooni artikliga 6 tagatud õiguse õiglasele kohtumenetlusele rikkumist. Ehkki nad olid üksnes kahtlustatavad peamiselt avaliku korra rasket rikkumist puudutavas kriminaalasjas ja nende mõlema suhtes lõpetati uurimine 2007. aasta oktoobris, väitis prokurör, keeldudes alustamast kriminaalasja seoses nende ebaseadusliku kinnipidamise ja kinnihoidmisega, et „ilmselt [ei olnud] [nende] käitumine õiguskuulekas”. Seega oli rikutud süütuse presumptsiooni. Kaebajad jäeti samuti ilma teistest artikli 6 lõikes 3 sätestatud menetlusõigustest.

4. Lõpuks väitsid kaebajad, et kohtlemine, mille subjektideks nad olid ja mis kuulub konventsiooni artiklite 3 ja 5 kohaldamisalasse, nimelt nende kinnipidamine, tähendas nende päritolu või eeldatava päritolu alusel kui vene rahvusest või vene keelt kõnelevate isikute diskrimineerimist, mis on konventsiooni artikli 14 rikkumine koostoimes artiklitega 3 ja 5.

ÕIGUSKÜSIMUSED

1. Kaebajad kaebasid, et neid väärkoheldi nende vahistamise ja kinnipidamise ajal ning et ametiasutused ei uurinud nende kaebusi tõhusalt. Kaebajad tuginesid konventsiooni artiklitele 3 ja 13. Kohus on arvamusel, et kõnealuseid kaebusi tuleb uurida seoses artikliga 3, mis sätestab järgmist:

“Kedagi ei või piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda ega karistada“.

Nagu inimõiguste kohus on korduvalt rõhutanud, väljendab konventsiooni artikkel 3 üht demokraatliku ühiskonna peamist väärtust. Artikkel keelab täielikult piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise, sõltumata kannatanu käitumisest. Inimõiguste Kohtu praktika kohaselt peab väärkohtlemine olema teatud minimaalse raskusastmega, et artikkel 3 sellele kohalduks. Kõnealuse miinimumi hindamine on suhteline, sõltudes vastava kohtuasja asjaoludest, näiteks kohtlemise kestus, selle füüsiline ja vaimne mõju ning mõnel juhul ka kannatanu sugu, vanus ja tervislik seisund. Isiku, kellelt on võetud vabadus, suhtes füüsilise jõu kasutamine juhtudel, mil see ei ole isiku enda käitumise tõttu tingimata vajalik, alandab inimväärikust ja rikub põhimõtteliselt artiklis 3 sätestatud õigust (vt mitme muud allika hulgas ka EIÕK otsus kohtuasjas *Labita vs. Itaalia* [Suurkoda], kaebus nr 26772/95, punktid 119-20, EIÕK 2000-IV; 9. juuni 1998. aasta otsus kohtuasjas *Tekin vs. Türgi*, punktid 52-53, *Kohtuotsuste ja lahendite kogumik* 1998-IV; ja EIÕK 18. jaanuari 1978. aasta otsus kohtuasjas *Iirimaa vs. Ühendkuningriik*, punkt 162, Seeria A nr 25).

Lisaks tuleb väidetava väärkohtlemise puhul esitada asjakohased tõendid. Selliste tõendite hindamisel rakendab kohus tõendamisstandardit „väljaspool põhjendatud kahtlust“, ent lisab, et selline tõendus võib tuleneda piisavalt tugevate, selgete ja kokkusobivate järelduste koos ilmnenemisest või sarnastest ümberlukkamatutest faktilistest eeldustest (vt eespool viidatud kohtuotsus *Labita*, punkt 121 koos täiendavate viidetega).

Käesoleva kohtuasja juurde tagasi pöördudes märgib kohus, et teise kaebaja ütluste kohaselt lükati ta vahistamise ajal maha ja suruti alla ning pandi seejärel kolmeks tunniks käeraudadesse. Seejärel oli ta tunnistajaks politseipoolsele vägivallale D-terminalis. Kohus märgib veel, et kolmanda kaebaja ütluste kohaselt lükkas politseinik teda ja lõi teda vahistamise ajal kaks korda.

Kolmas kaebaja esitas kohtule oma ema kirjaliku tunnistuse, milles kirjeldatakse eespool nimetatud kaebajale tema vahistamise käigus tekitatud vigastusi. Kuuenda kaebaja sõnul kannatas ta tugevat valu tema randmete ümber seotud plastikrihmade tõttu; ta märkis samuti, et politseinikud löid teisi kinnipeetavaid jalaga ja tõukasid neid. Lisaks anti kuuendale kaebajale ravimit teda vaevava maovalu vastu ühel korral, aga mitte siis, kui kaebajal esinesid uued valuhood.

Kohus märgib, et teine kaebaja püüdis politsei eest põgeneda, kui ta nägi pealt teiste isikute kinnipidamist. Nendest asjaoludest ja teise kaebaja poolt esitatud teabest ei ilmne, et kõnealuse kaebaja suhtes kinnipidamise ajal kasutatud jõud ja tema hilisem kohtlemine küündiksid astmeni, millele saaks kohaldada artiklis 3 sätestatud. Kohtu arvates kehtib sama kolmanda kaebaja kohta. Lisaks märgib kohus, et teine ja kolmas kaebaja ei esitanud ei riigi ametiasutustele ega inimõiguste kohtule oma kaebuste tõendamiseks kohaseid arstlikke hinnanguid. Kolmanda kaebaja ema poolt esitatud mitteametlik tunnistus kaebaja vigastuste kohta esitati inimõiguste kohtule alles kaebuse esitamise ajal, mitte riigi ametiasutustele samaaegselt kuriteoteate esitamisega. Mis puutub kuuendasse kaebajasse, siis tema esitas inimõiguste kohtule arstlikud hinnangud, mille kohaselt diagnoositi tal 2005. aastal kaksteistsõrmiku-haavand, mida raviti veel detsembris 2007. aastal.

Kohus järeldeb, et kohtutoimikus sisalduvast tõendusmaterjalist ei nähtu põhjendatud kahtlusega, et teist, kolmandat ja kuuendat kaebajat koheldi vastuolus konventsiooni artikliga 3. Lisaks märgib inimõiguste kohus artikli 3 menetlusliku aspekti osas, et kõnealuste kaebajate kuriteoteateid uurisid ringkonnaprokuratuur, Riigiprokuratuur ja ringkonnakohus, kes leidsid, et puudub alus kriminaalmenetluse alustamiseks, kuna pole ühtki tõendit selle kohta, et kaebajate suhtes on toime pandud mingi kuritegu. Võttes arvesse kaebajate ütlusi, on inimõiguste kohus arvamusel, et väärkohtlemise osas ei ole esitatud ühtki arvestatavat väidet ning ei näe põhjust jõuda teistsugusele järeldusele, kui riigi ametiasutused. Sellepärast on kaebuse see osa selgelt põhjendamatu ja jätta läbi vaatamata vastavalt konventsiooni artikli 35 lõigetele 3 ja 4.

Kohus leiab esimese, neljanda, viienda ja seitsmenda kaebaja osas, et tal ei ole käesoleva kohtuasja toimiku põhjal võimalik teha otsust eespool esitatud kaebuste vastuvõetavuse kohta ning seega tuleb kohtureeglite 54. reegli lõike 2 punkti b kohaselt edastada kaebused selles osas vastustajariigile.

2. Kaebajad kaebasid konventsiooni artikli 5 lõikele 1 tuginedes, et nendelt vabaduse võtmine oli ebaseaduslik ja omavoliline. Lisaks ei teavitatud kaebajaid viivitamatult nende vahistamise põhjustest ja nende vastu esitatud süüdistustest, mis on artikli 5 lõike 2 rikkumine. Kaebajad nõudsid artikli 5 lõike 5 alusel endile õigust nõuda hüvitist. Artikli 5 vastavad osad sätestavad järgmist:

„1. Igaühel on õigus isikuvabadusele ja -puutumatusse. Kellelki ei või võtta tema vabadust, välja arvatud seaduses kindlaksmääratud korras järgmistel juhtudel:

(a) seaduslik kinnipidamine pädeva kohtu süüdimõistva otsuse alusel;

(b) seaduslik vahistamine või kinnipidamine kohtu seadusliku korralduse täitmatajätmise eest või seaduses ettenähtud kohustuse täitmise tagamiseks;

(c) seaduslik vahistamine või kinnipidamine, et tuua isik pädeva õigusasutuse ette põhjendatult kahtlustatuna õigusrikkumises või et põhjendatud vajaduse korral takistada õigusrikkumise toimepanekut või põgenemist pärast seda;

(d) seadusliku korralduse alusel alaealise kinnipidamine hariduslikuks järelevalveks või tema seaduslik kinnipidamine pädeva õigusasutuse ette toomiseks;

(e) seaduslik kinnipidamine, et takistada nakkushaiguste levikut, samuti vaimse häirega isikute, alkohoolikute, narkomaanide või hulkurite seaduslik kinnipidamine;

(f) seaduslik vahistamine või kinnipidamine, et vältida isiku loata sissesõitu riiki või et võtta meetmeid isiku väljasaatmiseks või -andmiseks.

2. Igale vahistatule teatatakse talle arusaadavas keeles viivitamata tema vahistamise põhjused ja kõik tema vastu esitatud süüdistused.

[...]

5. Igatihel, kes on vahistatud või kinni peetud vastuolus käesoleva artikliga, on õigus nõuda hüvitist.“

a) Mis puutub kaebusesse kaebajatelt vabaduse võtmise seaduslikkuse kohta ja sellega seotud kaebusesse kaebajate õiguse kohta nõuda hüvitist väidetavalt ebaseadusliku kinnipidamise eest, siis leiab inimõiguste kohus, et tal ei ole käesoleva kohtuasja toimiku põhjal võimalik teha otsust nimetatud kaebuste vastuvõetavuse kohta ning et sellepärast tuleb kohtureeglite 54. reegli lõike 2 punkti b kohaselt edastada kaebused selles osas vastustajariigile.

b) Artikli 5 lõike 2 alusel esitatud kaebuse kohta kordab inimõiguste kohus, et kõnealune säte sisaldab elementaarset eeldust, et igatihel, kes vahistatakse, peab teadma temalt vabaduse võtmise põhjust. Teda tuleb teavitada lihtsas, mitte-erialases keeles, millest ta on võimeline aru saada, tema vahistamise kõige olulisematest õiguslikest ja faktilistest asjaoludest, et tal oleks võimalik vajaduse korral pöörduda kohtusse vahistamise seaduslikkuse vaidlustamiseks artikli 5 lõike 4 alusel. Seda, kas esitatud teabe sisu ja esitamise kiirus on piisavad, tuleb hinnata eraldi iga üksikjuhtumi puhul, lähtuvalt selle konkreetsetest asjaoludest (vt EIÕK 11. juuli 2006. aasta otsus kohtuasjas *Saadi vs. Ühendkuningriik*, kaebus nr 13229/03, punkt 51, ja EIÕK 30. augusti 1990. aasta otsus kohtuasjas *Fox, Campbell ja Hartley vs. Ühendkuningriik*, punkt 40, Seeria A nr 182).

Käesolevas asjas märgib kohus, et kaebajate kinnipidamise kestus jäi ühe ja kahekümne tunni vahele, ning et kolmandat ja kuuendat kaebajat, kelle kinnipidamine kestis kõige kauem (vastavalt kakskümmend ja kaheksateist tundi) teavitati nende vastu esitatud süüdistustest ning nad kuulati üle enne nende vabastamist. Ülejäänud kaebajaid peeti kinni kaheksa ja pool tundi (teise kaebaja puhul) või vähem.

Selles osas märgib kohus, et artikli 5 lõigete 2 ja 4 vahel on tihe seos, nimelt on isiku õiguse saada teavet tema vahistamise põhjuste kohta üks oluline funktsioon võimaldada isikul vahistamise seaduslikkus kohtus vaidlustada. Inimõiguste kohus on asunud seisukohale, et pärast isiku vabastamist lõpeb artikli 5 lõike 4 kohaldatavus, välja arvatud selles osas, kui isik kaebab asjaomase riigi kohtu poolt tema kinnipidamise seaduslikkuse läbi vaatamise kiiruse peale (vt EIÕK 11. juuli 2006. aasta otsus kohtuasjas *Harkmann vs. Eesti*, kaebus nr 2192/03, punkt 43, ja komisjoni 4. septembri 1996. aasta otsus asjas *Tyrrell vs. Ühendkuningriik*, kaebus nr 28188/95, avaldamata). Samamoodi ei ole asjaolu, et kinnipeetule ei esitata süüdistust või teda ei tooda kohtu ette, iseenesest artikli 5 lõike 3 rikkumine. Artikli 5 lõiget 3 ei rikuta siis, kui vahistatu vabastatakse „viivitamata“ enne, kui tema kinnipidamise suhtes on võimalik teostada mis tahes õiguslikku kontrolli (vt EIÕK 29. novembri 1988. aasta otsus kohtuasjas *Brogan jt. vs. Ühendkuningriik*, punkt 52, Seeria A, nr 145-B, ja EIÕK 22. mai 1984. aasta otsus kohtuasjas *De Jong, Baljet ja Van den Brink vs. Holland*, punkt 52, Seeria A, nr 77).

Inimõiguste kohus leiab, et käesolevas kohtuasjas on asjakohane samasugune lähenemisviis kaebajate artikli 5 lõike 2 alusel esitatud kaebuste suhtes. Kohus leiab, et aeg, mis kulus kaebajate vabastamiseks või nende teavitamiseks nende vastu esitatud süüdistustest, oli kooskõlas artikli 5 lõikes 2 ette nähtud mõistega „viivitamata“ (vt võrdluseks EIÕK 6. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas *Lowry vs. Portugal*, kaebus nr 42296/98; EIÕK 2. septembri 2004. aasta otsus kohtuasjas *Durgov vs. Bulgaaria*, kaebus nr 54006/00; ja eespool viidatud otsus kohtuasjas

Saadi, punkt 52). Lisaks leiab kohus, et käesoleva kohtuasja üldine kontekst on selline, et kaebajad pidanuksid vähemalt üldisemas tähenduses oma kinnipidamise põhjustest aru saada.

Eeltoodust järeldeb, et käesolev kaebus on selgelt põhjendamatu ja tuleb jätta läbi vaatamata vastavalt konventsiooni artikli 35 lõigetele 3 ja 4.

3. Kolmas ja kuues kaebaja kaebasid nende konventsiooni artikliga 6 tagatud õiguste rikkumist seoses nende vastu alustatud kriminaalmenetlusega. Nad väitsid eelkõige, et rikuti nende õigust süütuse presumptsioonile, viidates prokuröride keelekasutusele, kes väitsid oma otsustes, et „ilmselt [ei olnud] [nende] käitumine õiguskuulekas”. Samuti esitasid nad kaebuse oma teiste konventsiooni artikli 6 lõikega 3 tagatud õiguste rikkumise kohta.

Inimõiguste kohus märgib seoses artikli 6 lõike 2 alusel esitatud kaebusega, et puudub viide selle kohta, et kaebajad oleksid riigisiselt sellise kaebuse esitanud. Kohus on igal juhul arvamusel, et isegi kui jätta kõrvale küsimus, kas järgiti riigisiseste õiguskaitsevahendite ammendamise nõuet, pole tõendatud süütuse presumptsiooni rikkumine. Kohtu arvates tuleb kõnealustes otsustes kasutatud keelt hinnata asjakohases kontekstis, see tähendab, pidades silmas, et kohtuotsustes käsitleti küsimust, kas politseinike tegude suhtes tuleks alustada kriminaalmenetlus. Lisaks ei viita prokuratuuri otsustes kasutatud keelekasutus sellele, et kaebajad on kuritegudes süüdi. Kohus märgib, et on sõnaselgelt välja toodud, et kaebajad olid kahtlustatavad avaliku korra raske rikkumise suhtes alustatud kriminaalasjas. Lisaks täheldati, et ilmselgelt ei olnud kaebajate käitumine õiguskuulekas ja nad ei allunud politseinike seaduslikele korraldustele ning seetõttu olid politseinikud kohustatud rakendama meetmeid avaliku korra kaitseks. Kohus on arvamusel, et eespool nimetatud otsuste sõnastusest ei ole võimalik järeldada, et kaebajaid peeti süüdiolivateks enne süüdimõistva kohtuotsuse tegemist. Kõnealuste otsuste tekstis viidatakse pigem igasugusele kaebajate poolsele allumatusele, mitte tingimata sellisele, mis kujutab endast kuritegu. Kohtu arvates ei saa kõnealustes otsustes kasutatud konteksti ja sõnastust pidada sellisteks, mis rikuvad kaebajate õigust süütuse presumptsioonile.

Mis puutub kolmanda ja kuuenda kaebaja kaebustesse muude artiklis 6 ette nähtud õiglase kohtumenetlusega seotud tagatiste rikkumise kohta, siis kordab inimõiguste kohus, et isik ei saa väita, et tema suhtes on rikutud õigust õiglasele kohtumenetluse artikli 6 tähenduses, kui väidetav rikkumine toimus menetluse käigus, milles kõnealune isik mõisteti õigeks või mis lõpetati (vt näiteks EIÕK 19. mai 2005. aasta otsus kohtuasjas *Kalpachka vs. Bulgaaria*, kaebus nr 49163/99, koos täiendavate viidetega). Käesolevas kohtuasjas lõpetati kriminaalmenetlus kolmanda kaebaja vastu 12. oktoobril 2007 ja kuuenda kaebaja vastu 1. oktoobril 2007.

Eeltoodust järeldeb, et käesolev kaebus on selgelt põhjendamatu ja tuleb jätta läbi vaatamata vastavalt konventsiooni artikli 35 lõigetele 3 ja 4.

4. Lõpuks väitsid kaebajad, et kohtlemine, mille subjektideks nad olid, tähendab diskrimineerimist nende etnilise päritolu alusel, millega rikuti artiklit 14 koostoimes artiklitega 3 ja 5.

Kohus märgib, et kaebajatel ei õnnestunud põhjendada oma väiteid diskrimineerimise kohta nende etnilise päritolu alusel ja puuduvad tõendid mis tahes diskrimineerimisest seoses kaebajate väidetava väärkohtlemise ja kinnipidamisega.

Eeltoodust järeldeb, et käesolev kaebus on selgelt põhjendamatu ja tuleb jätta läbi vaatamata vastavalt konventsiooni artikli 35 lõigetele 3 ja 4.

Eeltoodust lähtuvalt inimõiguste kohus ühehäälselt:

otsustab lükata esimese, neljanda, viienda ja seitsmenda kaebaja kaebused väärkohtlemise kohta ja kaebajate kaebused vabaduse võtmise kohta ning samuti kaebused, mis seonduvad õigusega nõuda hüvitist väidetavalt ebaseadusliku kinnipidamise eest kohta, läbivaatamise edasi;

tunnistab kaebuse ülejäänud osas vastuvõetamatuks.

Claudia Westerdiek
Sekretär

Peer Lorenzen
Esimees